

Anarko-Feminizm

Büşra Nur Huka

16.05.2022

İçindekiler

Kaynakça	10
--------------------	----

Anarko-feminizm -ayrıca anarşist feminizm ve anarko-feminizm de denmektedir- feminizm ve anarşizm akımlarının en özgürlükçü yanlarını bir araya getirmeye dayanan bir feminist akımdır. Başlıca vurgusu özgürlüktür ve bu doğrultuda özgürlüğe bir tehdit olarak algıladığı otoritenin, daha özelde ise eril otoritenin reddi olarak şekillenir. Özünde bu düşünce, anarşist mücadele ile feminist mücadelenin birbirinden ayrılamaz bir bütünlük içerisinde olduğunu ifade eder. Anarşizm, otoriter bir karaktere bürünmüş her hareketin iktidarı yeniden onaylayıp ürettiğini savunurken feministler de benzer görüşleri savunmuşlardır. L. Susan Brown'un dediği gibi, "Bir siyaset felsefesi olarak anarşizm, tüm güç ilişkilerine karşı geldiğinden doğası gereği feministtir."

Anarşizmle feminizm arasında bazı teorik bağlantılar olduğunu söylemek mümkündür. Tüm hiyerarşik ilişkilere ve iktidarın tüm formlarına karşı çıkan anarşizm, ilkeleri gereği feministtir. Anarşist düşünce tanımı itibariyle yalnızca ekonomik ve siyasi iktidarı değil, cinslerden birinin diğeri üzerinde kurduğu iktidarı da siyasal olanın bir parçası olarak görüp reddeder. Anarşizmde otorite, genellikle din, devlet, hükümet, hegemonya, hiyerarşi, erk ve iktidar gibi siyasal ağırlıklı fenomenlerle ve kavramlarla tarif edilirken; feminizmde bunlarla birlikte evlilik, aile, ataerkillik, heteroseksizm, koca, erkek

ya da erillik gibi doğrudan kadını ilgilendiren sosyal yapılanmalar ile belirginleşir. Bu çerçevede anarko-feminizmin otorite karşıtlığının dayanağı, otoritenin kadın üzerindeki tahakkümünün yanı sıra cinsiyet ayrımına dayanan eşitsizlikler ve adaletsizliklerin otoriteden kaynaklandığı yönündeki düşüncedir. Genel otorite düşüncesinin en açık temsilcisinin devlet olduğu kabulüyle, anarko-feminizm, kadının devlet düşüncesindeki yeri ve işlevini bu bağlamda sorgular. Bu sorgulamada, feminist anlamda devlet erildir, yasalar kadınlara erkeklerin gözüyle bakar ve o bakış açısıyla muamele eder (MacKinnon, 2003: 188) Bu noktada diyebiliriz ki otoriteye ve bütün devlet biçimlerine karşıtlık, anarşist feminizmin özgün karakterini oluşturur; çünkü devlet niteliği gereği erildir ve herhangi bir noktada uzlaşamaz. Devletin bu niteliği özellikle toprakları kadın bedeni ile özdeşleştirerek ya fetihçi ya da korumacı bakış açısı geliştiren, ordu-devlet-erkek ittifakına dayanan militarist-milliyetçi ulus-devlet anlayışında iyice pekişmiştir. Anarşist feministler için devlet ve ataerkillik ikiz kötülüklerdir. Dolayısıyla devleti yıkmak, kurumsallaşmış ataerkilliğin başlıca failini yok etmektir; ataerkilliği ortadan kaldırmak, mevcut haliyle devleti ortadan kaldırmaktır.¹

¹ <https://theanarchistlibrary.org/library/howard-j-ehrllich->

Böylece anarşizmle feminizmin yolları özgürlük, eşitlik ve adalet noktasında birleşir ve anarko-feminizm başlığıyla bir sosyal ve siyasal teori halini alır. Anarko-feminizm, ilk olarak Amerika'daki feminist tartışmalarda ortaya atılmış ve radikal feminizmin bir uzantısı olarak şekillenmiştir. Lidersiz, küçük bilinç yükseltme gruplarının hızlı bir şekilde büyüdüğü 1970'li yıllarda, kadınlar, çoğunlukla Emma Goldman'ın yazıları aracılığıyla anarşizmi keşfettikten ve kadın kurtuluş hareketinin “sezgisel anarşizmini” gözlemledikten sonra, tahakküme karşı çıkan bir radikal feminizm teorisi geliştirmiştir. Temel örgütlenme birimi olarak küçük gruba, kişisel ve siyasal olana, otoriterlik karşıtlığına, kendiliğinden ve doğrudan eyleme yapılan vurgular esasen anarşist bir niteliktedir.⁽¹⁾²

Anarşist feminist teorinin önemli isimlerinden Goldman, esas özgürleşmenin ne oy sandıklarında ne de mahkemelerde olduğunu söyler. “Özgürleşme, kadının ruhunda başlar. Tarih bize, her ezilen sınıfın özgürlüklerini efendilerinden kendi güçleriyle

toward-a-general-theory-of-anarchafeminism (Erişim Tarihi: 09.02.2022).

² <https://www.yeryuzupostasi.org/2017/06/27/anarsizm-feminist-baglanti-peggy-kornegger-anarsist-bakis/>

⁽¹⁾ Anarşizm: Feminist Bağlantı - Peggy Kornegger

söküp aldıklarını gösteriyor. Kadının bundan ders çıkartması çok önemlidir ki, özgürlüğe ulaşma gücü ne kadar artarsa özgürlüğü de o kadar artacaktır.” (2006: 87) Böylelikle Goldman kadınların özgürlüğü ve bağımsızlığının kendinden ve kendisi aracılığı ile olması gerektiğinin altını çizer.

Goldman, evliliği ve aileyi bir kurum olarak kadınların cinsel özgürlüklerine müdahale olarak gördüğü için kökten reddetmiş, doğum kontrolüyle ilgili okuduğu yazıları çoğaltıp dağıtmış ve eşcinsel ilişkileri desteklemiştir. Goldman’ın evlilik, cinsellik, aşk ve kadının özgürlüğü kavramları üzerine yazdığı makalelerle sadece konular üzerinde söylem üretmediğini, hayatını yaşama ve eyleme biçiminin de bunlarla doğrudan bağıntılı olduğunu söyleyebiliriz.

Erken anarko-feminist teori ve tartışma, Chicago’da yayımlanan *Siren* haber bülteni aracılığıyla ortaya çıktı. Dergi olarak 1971 yılında çıkarılan ilk sayısı, “Biz Kimiz: Anarko-Feminist Manifesto” başlıklı yazıyı içeriyordu. Manifesto, devlet eleştirisi yoluyla anarko-feminizmi sosyalist feminizmden ayırmaya odaklandı: “Biz anarko-feminizmi, en nihai hedef olarak ve dünya tarihinin bu noktasında herhangi bir Marksist biçimden çok daha fazla, radikal bir duruş olarak görüyoruz. Bir Kadın Devrimci Hareketi’nin, erkek egemen güç yapısının tüm değerlerini, devletin kendisini (antik çağlar-

dan kalma bütün hapis, ordu ve silahlı soygun (yani vergilendirme), bütün cinayetleri ile birlikte, tüm grotesk ve baskıcı mevzuatı, iç ve dış askeri girişimleri, insanların özel hayatına ve serbestçe ortaklaştıkları girişimlere müdahaleleriyle birlikte devletin kendisini) taklit etmemesi aksine onu yıkması gerektiğine inanıyoruz.”³

Anarşist feminizmde not edilmesi gereken bir nokta, değişimin yarın veya devrimden sonra değil, şimdiden başlaması için doğrudan eyleme ve hazırlığa girişmek gerektiğidir.⁴ İnsanı kendisinden başka hiç kimsenin temsil edemeyeceğine inanan anarko-feministler herkesi özgürlüğü için doğrudan sorumluluk almaya teşvik eder. Kadınların çok katmanlı iktidar örüntüleri altında ezilmesi onların çifte mücadele ve çifte örgütlenme içerisinde olmasını gerektirir: bir yanda feminist federasyonlarda, diğer yanda anarşist örgütlerde. Anarko-feministler bu ikili örgütlenmede bir kavşak oluştururlar. Sınıfsız ve devletsiz bir topluma giden yolda ekonomik ve siyasi iktidarın çözülüşü feminist bir renge boyanmak zorundadır. Bu nedenle feminizmin yaşama geçmesi, anarşizmle tamamlanmasına bağlıdır.

³ <https://feminisminindia.com/2020/02/03/anarcha-feminism-beginning-end-forms-oppression/>

⁴ <https://theanarchistlibrary.org/library/anonymous-anarchafeminist-manifesto> (Erişim Tarihi 09.02.2022)

“Ciddi bir anarşizm feminist olmak zorundadır, aksi takdirde, söz konusu olan ataerkil bir yarı anarşizmdir.”⁽²⁾⁵

Türkiye’nin bilinen ilk anarşist feministi olan Nezahat Altan 80’li yıllarda Türkiye’deki feminist hareketin ilk radikal çıkışındaki öznelerden biridir ve uzun yıllar boyunca hem feminist hem anarşist harekete, hem de anti-militarist harekete anarşist feminist bir perspektiften kayda değer katkılar sağlamıştır. Bir diğer önemli isim olan Emine Özkaya da 80’li yıllardan bu yana anarşist feminizmin sözünü kuran, pratiğiyle davranan bir kadın olarak karşımıza çıkıyor. 80 darbesiyle birlikte yurt dışına firar etmek zorunda kalan Özkaya, uzun yıllar yurt dışında yaşamış ve Goldman’ın Kaos Yayınları’ndan çıkan Hayatımı Yaşarken adlı kitabını Türkçeye çevirmiştir.

1994 yılında anarşist yazın alanında faaliyet gösteren *Anarşist Apolitika* dergisinde yer alan isimler, daha sonra Kaos GL Derneğini kurmuşlardır. İlk dönem eşcinsel hareketini kurmaya çalışanlar, kendilerini anarşist olarak tanımlamışlardır.

⁵ <https://theanarchistlibrary.org/library/colin-wright-anarchism-feminism-and-the-individual> (Erişim Tarihi: 09.02.2022)

(2) Anarşizm, Feminizm ve Birey - Colin Wright

Özgürlükçü yayınlara ev sahipliği yapan Kaos GL, anarşist yayınların da aralarında bulunduğu çeşitli dergilerin Ankara'daki dağıtımını üstlenmiştir. Türkiye'de anarko-feminist bir örgütlenme olmasa da anarko-feministler İnfial, Amargi ve Lambdaistanbul gibi farklı örgütlenmelerde faaliyet göstermişlerdir.

2000'li yılların başında anarko-feministler Anti-militarist İnsiyatif'le birlikte arka arkaya iki yıl Militarizm etkinlikleri düzenlemişlerdir.⁶ Düzenlenen etkinliklerin ilkinde anarko-feminist kadınlar da vicdani retlerini açıklamışlardır. Türkiye'de kadınlar için zorunlu askerlik olmamasının, daha da büyük bir aşağılama ve öteleme yarattığını söyleyen kadınlar Türkiye'deki militarist zihniyetin kadını tam bir insan olarak görmediğini savunmuşlar, retlerinin gerekçesini buna dayandırmışlardır. Erkek egemen zihniyetin en keskin işlediği militarizme ilk kez karşı çıkan anarko-feministler, bu konunun feminist hareket içerisinde yayılmasını sağlamışlardır (Soydan, 2013).⁷

Aynı dönemde İzmir'de İzmir Savaş Karşıtları Derneği'nin katkılarıyla "Türkiye'de Anti-

⁶ <https://bianet.org/bianet/insan-haklari/78966-militarizme-karsi-militurizm-bu-yil-ankarada>

⁷ <https://bianet.org/bianet/insan-haklari/78966-militarizme-karsi-militurizm-bu-yil-ankarada>

Militarizm ve Feminizm: Pratik ve İdeoloji” başlıklı uluslararası seminer gerçekleştirilmiştir.⁸ İzmir’in küçük sahil kasabası Sığacık’taki bir tatil köyünde düzenlenen etkinlik, 25-30’u yurtdışından olmak üzere, yaklaşık 70 anti militarist ve feministe; fikirlerini paylaşma, uluslararası deneyimleri öğrenme, uluslararası konjonktür ile ilgili yorum yapma ve diğer anti militarist, anarşist, feminist ve devrimcilerle tanışma olanağı sağlamıştır.

Bugün Türkiye’de hala anarşist feminizm başlığıyla bir örgütlenme olmasa da anarşist feminist kadınlar feminist, anti-militarist ve queer hareketlerde varlık gösterirler.

Kaynakça

Brown, L. S. (1996). *Beyond Feminism: Anarchism and Human Freedom*. Edinburgh-San Francisco: AK Press.

Goldman, E. (2006). Dans Edemeyeceksem Bu Benim Devrimim Değildir (N. Bayram, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.

Kamann, F. (1999). Feminizmin Radikalleşmesi Olarak Anarkofeminizm. H. J. Degen (Ed.), *Anar-*

⁸ <https://kaosgl.org/haber/feministler-militarizme-karsi> (Erişim Tarihi 09.02.2022)

şizmin Bugünü Tavırlar (N. Ozan, Çev.) içinde (s. 99-111). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

MacKinnon, C. A. (2003). *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru* (T. Yöney ve S. Yücesoy, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Milen ve Gülkan (2011). Emma Goldman, Pratik Anarşizmi ve Dalgalar Ötesi Feminizmi. E. Özdemir ve S. Bayraktar (Yay. Haz.), *Amargi Feminizm Tartışmaları* içinde (s. 102-129). İstanbul: Amargi Yayınevi. https://tr.boell.org/sites/default/files/amargi_feminizm_tartismalari_2011.pdf.

Newman, S. (2014). Bakunin'den Lacan'a Anti-Otoriteryanizm ve İktidarın Altüst Oluşu (K. Kızıltuğ, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sessiz Rivayetler, Anarko-feminizm Kitabı (2019). (Z. N. Acar, Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.

Soydan, B. (2013). Türkiye'de Anarşizm, Yüz Yıllık Gecikme. İstanbul: İletişim Yayınları.

Anarşist Kütüphane

Büşra Nur Huka
Anarko-Feminizm
16.05.2022

16.05.2022 tarihinde şuradan alındı:
feministbellek.org

tr.anarchistlibraries.net